

DR. TÓTH LÁSZLÓ

JOGÁSZ

Volt egyszer egy Heves Megyei Önkormányzat...

IN MEMORIAM DR. JAKAB ISTVÁN (1942–2003)
ÉS DR. VASS GÉZA (1949–2003)

„TISZTELT HÖLGYEIM, URAIM!

Egy olyan rendhagyó kiadványt tartanak most kezükben, amelynek nem volt előzménye. Ez a könyv egy olyan három és fél évet kíván bemutatni, amely a magyar közigazgatás történetében is új formával, új tartalommal jelentkezett: a megyei önkormányzattal és az önkormányzati munkával. Az Önkormányzati törvény célul tűzte, hogy a választópolgárok helyi közössége – közvetlenül, illetőleg a választott helyi önkormányzata útján – önállóan és demokratikusan intézze a helyi érdekek közügyeket. Ezzel a törvénnyel a tanácsrendszer helyébe a helyi önkormányzati rendszer lépett.

Újra fogalmazták a középszintet is, lényegesen csökkentve feladatait, lehetőségeit. Az önkormányzatiság alapelveivel összhangban megszűntek a helyi-megyei önkormányzatok alá-fölrendeltségi viszonyai, a törvény szerinti önállóság biztosításával kezdődött az önkormányzati munka.

A helyhatósági választások után a helyi önkormányzatok, majd a néhány hónappal később megalakult megyei önkormányzatok bizonytalan kezdeti időszakot éltek át. Meg kellett tanulni a hirtelen kialakult önállóság adta lehetőségeket, buktatóival együtt. Meg kellett tanulni együttműködni az újonnan választott képviselőtestületekkel, közgyűlésekkel, melyek érthető módon sok mindent gyorsan, ha lehet, azonnal meg akartak változtatni, gyors eredményeket akartak elérni.

Meg kellett ismerkedni az új hatáskörökkel – hatásköri törvény nélkül –, s azok gyakorlati feltételeivel. Nem volt sima ügy ennek megosztása sem a testületek és a hivatal, a testületek és a tisztségviselők, de a polgármesterek és a jegyzők között sem. Sok napirendnek, határozatnak a kezdeti időszakban egyfajta »erőfelmérő« szerepe is volt.

Ebben a helyzetben a megyében működő önkormányzatok többsége egyfajta fogódzót, biztonságos hátteret, a szakmai stabilitást segítő szervezetet, lehetőséget keresett. Talán nagyobb »rá-

ézésünk« volt, hogy ebben az időszakban jelentkezünk náluk, tettünk ajánlatot a konkrét együttműködésre.

Az elmúlt ével bebizonyították, hogy az önkormányzatok felnöttek a feladatokhoz. A megyében valamennyi önkormányzat életképes, és eredményesen működik. Szinte minden önkormányzatnál – kiemelendő, hogy lakossági hozzájárulással és támogatással soha nem tapasztalt fejlesztési folyamatok zajlottak. Ezekben a megyei önkormányzat igen szerény összegű támogatással, de – reméljük – hathatós szakmai segítséggel tudott részt venni.

Egyértelművé tettük, hogy a megye nem létezhet a helyi önkormányzatok nélkül s ebbe természetesen Eger megyei jogú várost is beleértettük. Ez határozta meg és kell, hogy meghatározza munkánk irányát és tartalmát.

Az az értékelés, melyet Ön elé terjesztünk, reményeink szerint nemcsak az adott tevékenységek statikus rögzítésére, hanem következtetések levonására is alkalmas lesz. Alkalmas arra, hogy erősödjön az, miszerint középszint nélkül a magyar közigazgatás sem működhet. Alkalmas arra, hogy egyértelművé tegyük: egy segítő, menedzselő, közreműködő megyére van szükség. Szükség van a területfejlesztés, a gazdaságszervezés feladatainak megyei koordinálására, szervezésére.

Ezúton is köszönjük közreműködésüket a megyei önkormányzat munkájában, önként vállalt feladataink végrehajtásában. Köszönjük támogatásukat, megértésüket. Külön köszönjük, hogy elolvasásra méltatják értékelésünket.

A megyei önkormányzattal folytatott további jó együttműködés reményében

Tisztelettel köszönti:

Dr. Jakab István²

Dr. Jakab István a Heves Megyei Közgyűlés elnöke és dr. Vass Géza a Heves Megyei Önkormányzat főjegyzője 11 éve nincsenek közöttünk, a barátaik között és a magyar közigazgatásban...

¹ A szerző 1995. január 27. – 2004. március 31. között a Heves Megyei Önkormányzat megyei aljegyzője volt.

² A Heves Megyei Önkormányzat 1990–1994 című könyv köszöntője

A feladat-és hatásköri felülvizsgálat viszont nem alapozott meg olyan mérvű hatáskör telepítéseket, mely középszinten a megyei önkormányzatok dominanciáját biztosította volna.⁴

Változatlanul a dekoncentrált szervezeteknek⁵ kell ugyanis olyan típusú közigazgatási feladatokat elvégezniük, amelyek közvetlen állami irányítást és speciális szakértelmet igényelnek. A dekoncentrált szervek által ellátott hatáskörök (pl. egészségügy, állategészségügy, munkaügy stb.) pedig ilyenek, ezért önkormányzathoz történő telepítésük nem volt, és a jövőben sem lesz indokolt.⁶

Takács Imre professzor Alkotmány-tan című egyetemi tankönyvében⁷ ez áll: „A demokratikus önkormányzati rendszer fontos eleme a hatalom tagolódásának is, amennyiben az állam központi szervezetéhez képest ellensúlyként jelenik meg a települések és a területek közösségének érdekeit képviselő hálózatként, amelyet mind a törvényhozással, mind a végrehajtó hatalommal, sőt az igazságszolgáltatással részben jogilag szabályozott, részben informális kapcsolatok kötnek össze.

E kapcsolatok révén az önkormányzatok széles körű kezdeményező és ellenőrző szerepet játszanak, melynek súlyát az önkormányzati szövetségek (társulások) elterjedése is növeli.

A hatalmi egyensúlyként is szereplő önkormányzatok gazdasági gyengeségük folytán mégsem függetleníthetik magukat a központi szervektől.

Az önkormányzatok terjedelmét a törvényhozó hatalom állapítja meg, az önkormányzatoknak a törvény keretei között kell maradniuk, hatáskörüket viszont minden más szervnek tiszteletben kell tartania.”

Kulcsár Kálmán (1928-2010) akadémikus, jogász-szociológus, a Grósz Károly, majd Németh Miklós vezette kormány igazságügyi minisztere, a Heves megyei Erdőtelek szülötte 2002-ben készített alkotmány-tervezetében a kétkamarás parlamentet javasolta, melyben a sokszínű „felsőház” – a megyék képviselőivel – alkotmányos ellensúlya lenne az „alsóháznak”. De papíron maradt a közvetlen elnökválasztásról szóló javaslata is: „Ha van Magyarországon több évszázados demokratikus hagyomány, akkor éppen a megyei önállóság az. Ne azt firtassuk, hogy ez nemesi, táblabírói önállóság volt, mert nem lehet elvonatkoztatni a történelmi beágyazottságtól.”

Pálné dr. Kovács Ilona a Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutató Központ Dunántúli Tudományos Intézetének Igazgatója már 2001-ben kifejtette *Regionális politika és közigazgatás* című könyvében⁸ a megyei önkormányzatok területfejlesztési hatáskörének evidenciáját. Persze arra nem lehetett gondolni, hogy 2010 után nem is marad más feladat-és hatásköre a megyéknek, a megyei közszolgáltatási feladataikkal együtt lényegében az önkormányzati tulajdon is megszűnik. „Ma már szakmailag sem vitatott, hogy megyei szinten nem lett volna szükség külön területfejlesztési tanács kiépítésére. A megyei önkormányzatok újraelosztó és területszer-

vező hatásköre teljesen szalonképes megoldás lenne Európában. Bizonyíték erre az Európai Önkormányzati Charta, mely szerint a regionális önkormányzatoknak (közvetlenül választott, a kormány alatti első területi szinten működő önkormányzatoknak) vállalniuk kell a területi kiegyenlítés feladatát, és ehhez forrásokkal kell rendelkezniük.”

Ezek a gondolatok hatottak ránk és foglalkoztattak bennünket több mint 10 éven keresztül konferenciákon vitatkozva és tapasztalatainkat írásba foglalva a jogszabály-tervezeteket véleményezve, vagy tanulmányokban megjelentetve.⁹

Vass Géza humorára jellemző, hogy amikor egy értekezleten a megyei identitást példázta, hogy az emberek borsodinak, nógrádinak, vagy hevesinek vallják magukat, Kóródi Mária államtitkár (SZDSZ) megkérdezte tőle:

„Géza, akkor én bácsi vagyok?

Nem, maga néni – felelte Géza.”

Ezt a szakmai pályát, életet törte derékba a hirtelen halál 53 éves korában Vass Géza főjegyzőnek, akit a megyei főjegyzők tiszteletük és bizalmuk alapján a Megyei Főjegyzői Kollégium elnökének választottak meg. 2003. október 7-én ezek vettek végső búcsút tőle a Belügyminisztérium közigazgatási államtitkára dr. Tóth Zoltán és dr. Mészáros Miklós főosztályvezető, az erdélyi testvérmegyék, Kovászna és Hargita megye főjegyzői és a sportbarátok nevében dr. Bozóki Imre a Magyar Labdarúgó Szövetség elnöke.

Vezetőmtől és barátomtól B.Ch. Shelley soráival búcsúztam az Adonais-ból:

„A sok változva elszáll, marad az Égy,
A földi árny fut, örök fény az Ég.
Az élet, mint színes ablaküveg,
Töri az öröklét tündökletét
Míg a Halál szilánkra zúzza.

Róma kék ege, virág, rom, zene, szó szobor
Kevés zengeni, ki már bennünk honol.”

Az akkor már halálosan beteg Jakab István 61 éves korában december 20-án követte.

Máig fülemben csengenek szavai, mellyel 1987 nyarán első találkozásunkkor fogadott még megyei végrehajtó bizottsági titkárként és nekünk közszolgálatban dolgozóknak „ars poetikánk” is lehet: „Csináljuk a dolgunkat, és közben százféle véleményt, kritikát kapunk. És ha néha elismerik a munkánkat, elgondolkozunk, hogy vajon mit rontottunk el. S dolgozunk tovább...”

Tizenegy éve nyugosznak egy más mellett az egri Lajos-városi temetőben Király Róbert szobrászművész alkotásai alatt: István fekete márvány síremlékén hófehér márványból faragott bekötött szemű Justitia, Géza sírjából hatalmas kőbe faragott életfa Dosztojevszkij gondolatával: „Az igaz ember eltávozik, de a fénye itt marad.”

Egy korszak lezárult Heves megyében. Velük, velünk...

⁴ 1994-ben a Horn kormány programja ezt tűzte ki célul, igaz, hogy 2002-ben a Medgyessy-kormány már a megyék helyébe a régiók állítását tervezte megvalósítani 2006-tól. (A szerk.)

⁵ Akkor 38-féle (A szerk.)

⁶ Magyar Közigazgatás, 1998. június, 331. oldal

⁷ Századvég, 1992.

⁸ Dialóg Campus Kiadó, 231. oldal

⁹ DR. VASS GÉZA: A középszint problematikája, Magyar Közigazgatás 1993.; dr. Tóth László: Államhatalom és önkormányzatiság, Magyar Közigazgatás, 1997. május)